

SBP-PERIODIEK

Nº 76

d.d. 30 september 1980

Inhoudsopgave :

ROEMENIË /

EN DE ZOMERONTMOETINGEN OP DE KRIM

Op 4 augustus j.l. bracht de Roemeense partijleider en president een bezoek aan zijn Sowjetrussische collega in diens vakantieverblijf op de Krim. Voor laatstgenoemde vormde dit bezoek van en dat van andere Oosteuropese partijleiders deze zomer tot op zekere hoogte een jubileum, omdat de traditie van deze zomerontmoetingen tien jaar geleden, in 1971, een aanvang nam. Echter juist de Roemeense partijleider is niet elke keer komen opdagen en heeft er ook op andere wijze toe bijgedragen dat deze bijeenkomsten niet zijn uitgegroeid tot een jaarlijkse manifestatie van Oosteuropese eenheid onder Sowjet-leiding.

nodigde in de zomer van 1971 vrij onverwacht de partijleiders van de Oostbloklanden uit voor een bezoek aan de Krim, waar hij zelf zijn vakantie pleegt door te brengen. Vermoedelijk wilde hij overleg met hen plegen i.v.m. het spectaculaire bezoek van president aan China. Als enige liet toen verstek gaan. Volgens één redenering zou deze enfant terrible van het Oostblok niet zijn uitgenodigd omdat hij kort daarvoor een bezoek aan Peking had gebracht. Een plausibelere verklaring was echter dat de Roemeense partijleider zelf weigerde te komen om bijvoorbeeld niet te hoeven meewerken aan een eventuele veroordeling van zijn gastheren in Peking.

Het volgende jaar verscheen wel op de Krim. Het feit dat zijn verhouding met de overige Oostbloklanden sedert de vorige zomer sterk verbeterd was zal daar zeker aan hebben bijgedragen. Zijn aanwezigheid betekende evenwel niet dat Moskou en Boekarest nu weer geheel op één lijn zaten. Dit bezoek werd in het slotcommuniqué gekarakteriseerd als "vriendschappelijk", wat in Oosturopees jargon betekent dat er onenigheid is. In de komende jaren zou daar weinig aan veranderen.

Zo bleek de Roemeense partijleider het jaar daarop, in 1973, nog net wel bereid de Krim met een bezoek te vereren, maar zich verder op geen enkele wijze door dit door zijn gastheer gedomineerde gebeuren te willen laten binden. Niettemin was zijn aanwezigheid voor de "bevriende" media reeds voldoende om de bijeenkomst te adverteren als een demonstratie van eenheid en solidariteit.

Waarschijnlijk om de Sowjetrussische propaganda niet opnieuw voedsel te geven liet in 1974 eveneens verstek gaan op de Krim. Op het betreffende tijdstip bracht zijn minister van Buitenlandse Zaken namelijk een bezoek aan China en ontving hij zelf tal van communistische prominenten (onder wie de Franse partijleider) in zijn eigen verblijf aan de Zwarte Zee, vermoedelijk om dwars te zitten.

had overigens enkele partijleiders reeds vóór de zomer uitgenodigd, waarom een voltallige bijeenkomst op de Krim dat jaar "niet nodig" heette.

In 1975 kwam er nog minder terecht van het jaarlijkse Krimevenement, en hoewel Moskou geen verklaring gaf mag aangenomen worden dat het onafhankelijke optreden van Roemenië daar veel mee te maken had.

In het voorjaar van 1976, toen de verhouding tussen de Sowjet-Unie en Roemenië uitermate slecht was, heeft Moskou waarschijnlijk zware druk op uitgeoefend om die zomer toch maar weer naar de Sowjet-Unie te komen. Het beste bewijs dat er sprake was van pressie leverde het feit dat hij eerst een bezoek bracht aan de Sowjet-republiek Moldavië, die een deel omvat van wat Roemenië in 1940 aan de Sowjet-Unie had moeten afstaan, wat voor de Roemenen nog steeds een trauma blijkt te zijn. Na zijn vernederende gang naar deze Sowjet-republiek, die in feite een "erkenning" betekende van deze annexatie, reisde verder naar de Krim, waar hij in "hartelijke en vriendschappelijke sfeer" met zou hebben gesproken! Een andere aanwijzing voor pressie van Sowjet-zijde was dat in het slotcommuniqué het begrip "proletarisch internationalisme" werd opgevoerd, dat vooral na de Warschaupact-inval in Tsjechoslowakije altijd onaanvaardbaar voor geweest is als reële bedreiging voor de onafhankelijke koers van zijn land. Hij behaalde echter ook een klein succesje omdat de ontmoeting met een duidelijk bilateraal karakter droeg, wat voor Moskou afbreuk deed aan de propagandistische waarde van het Krimgebeuren, dat sindsdien ook nooit meer collectief heeft plaatsgevonden.

Was dus in 1976 tot een zekere meegaandheid gedwongen, in 1977 had hij duidelijk zijn rol van enfant terrible hervonden. Kort

voor de Krimontmoeting ontving hij n.l. de Spaanse partijleider
, die kort tevoren heftig was aangevallen door Moskou.
zelf ging vervolgens wel naar de Krim, doch slechts voor een bezoek van
één dag. In het slotcommuniqué van deze opnieuw bilaterale ontmoeting
werd de sfeer vergeleken bij die in 1976 beduidend minder positief
getypeerd en ontbrak elke verwijzing naar "proletarisch internationalisme".
Het accent lag nu juist op de principes van soevereiniteit voor elke
CP, zoals die tijdens de in 1976 in Berlijn gehouden conferentie van
Europese CP-en aanvaard waren, en veel beter aansluiten bij de onafhan-
kelijke politiek van Roemenië.

In 1978 kwam opnieuw naar de Krim voor een slechts één dag
durend bezoek, dat ook nu weer geen onverdeeld succes voor
opleverde. Vermoedelijk werd de sfeer reeds grondig bedorven door het
feit dat de Roemeense partijleider kort daarop de Chinese partijleider
zou ontvangen. Zeer opmerkelijk was overigens dat het Polit-
buro van de CPSU deze keer los van de communiqué's van de afzonderlijke
Krimontmoetingen een samenvattende slotverklaring uitgaf, waarin de
"waarde" en het "succes" van die ontmoetingen onderstreept werden. Dat
kon slechts opgevat worden als een poging deze ontmoetingen achteraf
alsnog onder een noemer te brengen en daardoor wat meer inhoud en glans
mee te geven.

In 1979 kwam het Politburo van de CPSU opnieuw met een zeer positief
afsluitende eigen samenvatting na de verschillende Krimontmoetingen.
Dat daarmee de waarheid weer geweld werd aangedaan bewees het aparte
communiqué, dat de wederom zeer korte ontmoeting tussen en
afsloot en karaktiseerde als "eerlijk" en "kameraadschappelijk"
wat op nogal wat onenigheid duidde.

Ook de afgelopen zomer bracht de Roemeense partijleider weer een eendaag
bezoek aan op de Krim. Het communiqué kwam echter iets meer over
een met de ook nu weer zo positieve, door de CPSU gepubliceerde alge-
mene slotverklaring, door te gewagen van "vriendschappelijkheid" en
"wederzijds begrip", wat wees op een wat grotere overeenstemming tussen
de Roemeense en Sowjetleiders in vergelijking met vorig jaar. Opvallend
was dat evenals vorig jaar aan Sowjetzijde naast slechts het
Politburolid en de minister van Buitenlandse Zaken (en bijv.
niet Politburolid en CC-secretaris) aanwezig was. Dit wees
erop dat bij deze twee bijeenkomsten de internationale politiek een
belangrijk onderwerp van gesprek is geweest.

In eerste instantie lijkt het wat merkwaardig dat 's bezoek aan de Krim dit jaar meer overeenstemming heeft opgeleverd. Roemenië houdt immers nog steeds vast aan zijn onafhankelijke koers en heeft zich bovendien naast bekende twistpunten als "China" en "Cambodja" nu ook heftig afgezet tegen het Sowjetoptreden in Afghanistan. Juist dit optreden, dat dit voorjaar de spanning tussen Roemenië en de Sowjet-Unie hoog deed oplopen lijkt echter voor een reden te zijn om de betrekkingen met Moskou enigszins te verbeteren. Immers overeenstemming met Moskou in zulke belangrijke zaken als Europese veiligheid en ontwapening, waarop in dit communiqué het hoofdaccent ligt, is onder de gegeven internationale spanningen voor Roemenië van vitale betekenis. Niet minder belangrijk lijkt echter - en ook dat valt in het communiqué te beluisteren - dat Roemenië met het oog op zijn grote economische problemen meer behoefte heeft aan samenwerking met de Comeco-landen en in het bijzonder met de Sowjet-Unie, waarvan het sinds kort ook olie is gaan betrekken. Het feit dat er ook dit jaar tussen de Sowjet-russische en Roemeense leiders (anders dan tussen andere Oosteuropese leiders) geen "volledig wederzijds begrip" op de Krim werd bereikt wijst er overigens op dat Roemenië zijn onafhankelijke koers allerm minst heeft laten varen.